

2018-02-22
Ju2018/01290/KRIM

Justitiedepartementet

Uppdrag till Brottsoffermyndigheten att genomföra informations- och utbildningsinsatser med anledning av en ny sexualbrottslagstiftning

Regeringens beslut

Regeringen ger Brottsoffermyndigheten i uppdrag att ta fram en webbaserad utbildning och tillhörande lärarhandledning om innebörden av regeringens kommande förslag till riksdagen om en ny sexualbrottslagstiftning. Inom ramen för uppdraget ska Brottsoffermyndigheten även ta fram och på lämpligt sätt sprida information om innebörden av en ny sexualbrottslagstiftning till relevanta målgrupper.

Uppdraget ska slutredovisas till Regeringskansliet (Justitiedepartementet) senast den 11 december 2020. Av slutredovisningen ska framgå vilka informations- och utbildningsinsatser som myndigheten tillsammans med övriga samverkanspartners har genomfört och vilka målgrupper som träffats av dessa. Den del av uppdraget som avser framtagande och spridning av information ska delredovisas senast den 22 februari 2019 till Regeringskansliet (Justitiedepartementet). Redovisningarna ska hänvisa till det diarienummer som detta beslut har.

Skälen för regeringens beslut

Enligt Nationella trygghetsundersökningen (NTU) har utsattheten för sexualbrott bland kvinnor ökat de senaste fyra åren. Drygt fyra procent av kvinnorna uppgav att de utsatts för sexualbrott under 2016, vilket kan jämföras med 1,1–1,6 procent 2005–2012. Unga kvinnor i åldern 16–24 år är den grupp som är mest utsatt för sexualbrott, 14 procent av de unga kvinnorna uppgav att de hade utsatts för minst ett sådant brott under 2016. Utöver en trolig faktisk ökning av utsatthet för dessa brott kan andra faktorer ha bidragit till ökningen. Exempelvis kan uppmärksamheten kring

sexualbrottsfrågan ha bidragit till att människor i större utsträckning definierar olika händelser, i synnerhet av mindre grov karaktär, som sexualbrott. Även antalet anmälda sexualbrott har ökat, under de senaste tio åren från ca 12 600 brott 2007 till ca 20 300 brott 2016. Under samma period har antalet anmälda våldtäkter ökat från ca 4 700 brott 2007 till ca 6 700 brott 2016. En minskad tolerans för sexuella övergrepp och en ökad anmälningsbenägenhet samt en utvidgning av våldtäktsbrottet i lagstiftningen har bidragit till detta. Brottsförebyggande rådet har även visat att fler möjligheter till snabba och tillfälliga möten genom till exempel större nöjeslivsutbud och internetdejting kan vara kopplad till en faktiskt ökad förekomst av sexualbrott. Studier visar att kvinnor och flickor med funktionsnedsättning har en särskilt utsatt situation i dessa sammanhang, vilket bland annat beskrivs av Myndigheten för delaktighet i rapporten *Mäns våld mot kvinnor – utvecklingsområden till den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor* (2017).

Det är en grundläggande uppgift för samhället att skydda barn och vuxna mot alla former av sexuella kränkningar. Varje människa har en ovillkorlig rätt till sin personliga och sexuella integritet och sexuellt självbestämmande. Ett sexuellt övergrepp är oacceptabelt och kan innebära både fysiskt och psykiskt lidande under många år. Regeringens övergripande jämställdhetspolitiska mål är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sitt eget liv. Regeringens sjätte jämställdhetspolitiska delmål är att förebygga mäns våld mot kvinnor och att kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Regeringens kommande förslag till riksdagen om en samtyckeslagstiftning innebär att om sex inte är frivilligt så är det olagligt. En proposition planeras i mars 2018 och den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2018. En modern sexualbrottslagstiftning bör tydligt ge uttryck för att en sexuell handling mot någon som inte frivilligt deltar innebär en kränkning mot den personens ovillkorliga rätt till personlig och sexuell integritet och sexuell självbestämmande. Men för att det ska ske en verklig förändring måste lagstiftningen få genomslag i hela samhället. Kunskapen om rätten till sexuell integritet och självbestämmande måste spridas till både män och kvinnor, pojkar och flickor. Mäns och pojkars ansvar måste tydliggöras och alla utsatta måste känna till sina rättigheter och våga anmäla. En särskilt angelägen målgrupp att nå är ungdomar och de som möter ungdomar i vardagen, t.ex. skolpersonal, föräldrar och personal i föreningslivet inklusive idrottsrörelsen.

Såväl rättsväsendet som andra myndigheter måste ha förståelse för och god kunskap om frågor som rör sexualbrott. Det behövs också kunskap om de målgrupper som befinner sig i en särskilt utsatt situation. Inom de brottsbekämpande myndigheterna pågår ett ständigt arbete för att utveckla

och förbättra arbetsmetoderna. Vid Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten finns särskilda utvecklingscentrum som ansvarar för utvecklingsfrågor inom de olika verksamhetsområdena. Även domare har goda möjligheter till kompetensutveckling på sexualbrottsområdet. Det är angeläget att detta arbete fortsätter och det är viktigt att även andra myndigheter och organisationer får kunskap om den nya lagstiftningen. Regeringen har i budgetpropositionen för 2018 avsatt 5 miljoner kronor för innevarande år samt aviserat 5 miljoner kronor årligen avseende 2019 och 2020 för att Brottsoffermyndigheten ska ta fram informations- och utbildningsinsatser om den nya sexualbrottslagstiftningen.

Närmare om uppdraget

Målgruppen för materialet är i huvudsak unga i åldern 13–25, inklusive unga med funktionsnedsättning, samt de vuxna som möter ungdomar i vardagen.

Brottsoffermyndigheten ges i uppdrag att ta fram ett webbaserat utbildningsmaterial och tillhörande lärarhandledning om innebörden av den nya sexualbrottslagstiftningen. Materialet ska även vara användbart för särskolan. Lärarhandledningen bör ta hänsyn till materialet som Stiftelsen Allmänna Barnhuset tagit fram, *Dags att prata om*, samt Brottsoffermyndighetens material ”Jagvillveta” och webbplatserna YOUMO och UMO.

Brottsoffermyndigheten ska även ta fram och sprida information om innebörden av regeringens förslag om en ny sexualbrottslagstiftning samt arrangera sektorsövergripande utåtriktade informationsinsatser som når övriga berörda målgrupper, t.ex. det civila samhällets organisationer, rättsväsendet, socialtjänsten, skolan samt hälso- och sjukvården. Informationen ska också ta hänsyn till att målgruppen föräldrar utöver information om lagstiftningen även ska erbjudas råd och stöd i hur de kan samtala med sina barn om frågan.

Informationen och spridningen ska präglas av hög tillgänglighet och ska i relevanta delar anpassas innehållsmässigt och språkligt för att kunna användas t.ex. för målgruppen nyanlända. Barn och unga ska involveras i framtagandet av materialet. Brottsoffermyndigheten ska i genomförandet av uppdraget inhämta synpunkter från bl.a. Skolverket, Barnombudsmannen, Diskrimineringsombudsmannen, Länsstyrelserna, Myndigheten för delaktighet, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, Nationellt Centrum för Kvinnofrid, Jämställdhetsmyndigheten samt relevanta organisationer i civilsamhället, t.ex. Sveriges kommuner och landsting (SKL), Unizon,

ROKS, RFSL, RFSU, Fatta, Riksidrottsförbundet och Brottsofferjouren Sverige. Berörda myndigheter och organisationer ska även vara delaktiga i framtagande och spridning av informations- och utbildningsinsatser när det bedöms lämpligt. Huvudbudskapet ska vara att samtycke är en förutsättning för sex. Vidare ska sex och samlevnad problematiseras ur ett jämställdhets- och normkritiskt perspektiv.

Brottsoffermyndigheten ska följa upp och rapportera i vilken omfattning informationen och utbildningsmaterialet har använts och vilka spridningsåtgärder myndigheten vidtagit.

På regeringens vägnar

Peter Hultqvist

Jenny von Knorring

Kopia till

Statsrådsberedningen/SAM
Justitiedepartementet/L5, DOM, PO, SIM, Å
Socialdepartementet/FS, FST, JÄM
Finansdepartementet/BA, SFÖ
Utbildningsdepartementet/GV, S
Kulturdepartementet/D
Arbetsmarknadsdepartementet/I
Barnombudsmannen
Brottsförebyggande rådet
Diskrimineringsombudsmannen
Domstolsverket
Jämställdhetsmyndigheten
Kriminalvården
Länsstyrelserna
Migrationsverket
Myndigheten för delaktighet
Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor
Nationellt center för kvinnofrid
Polismyndigheten
Skolverket
Socialstyrelsen
Specialpedagogiska skolmyndigheten
Statens institutionsstyrelse
Åklagarmyndigheten
Brottsofferjouren Sverige
Fatta
Riksförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoners och queeras
rättigheter (RFSL)
Riksförbundet för sexuell upplysning (RFSU)
Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (Roks)
Riksidrottsförbundet
Stiftelsen Allmänna Barnhuset
Sveriges Kommuner och landsting
Unizon